

GOEDE PRAKTIJKEN IN DE GRAFIMEDIA 4:

GEVAARLIJKE STOFFEN

Uitgave van:
Wergroep Arbeid en Gezondheid Grafimedia (WAGG)

INLEIDING

De verantwoordelijkheid voor goede arbeidsomstandigheden voor medewerkers ligt allereerst bij de werkgever. Om hier een goede invulling aan te kunnen geven, is het nodig om inzicht te hebben in alle (mogelijke) gezondheidsrisico's die het werken binnen het bedrijf met zich meebrengt. Deze systematische inventarisatie van arbeidsrisico's ten aanzien van de veiligheid, gezondheid en welzijn van de medewerkers wordt ook wel de ARBO Risico Inventarisatie & Evaluatie (kortweg ARBO RI&E) genoemd. Door deze arbeidsrisico's regelmatig te beoordelen, is continue verbetering van de gezondheids- en veiligheidsprestaties van een bedrijf mogelijk. En dát zou het arbobeleid van elke werkgever moeten zijn!

Vrijwel dagelijks hebben medewerkers in bedrijven te maken met allerlei stoffen, mengsels en materialen. De risico's die de stoffen met zich meebrengen, hangen af van de omstandigheden omtrent inkoop, opslag, gebruik en afvoer van stoffen binnen het bedrijf.

Gevaarlijke stoffen zijn stoffen die mogelijk een gevaar opleveren voor de veiligheid en gezondheid van werknemers.

De grote vraag is: hoe herken je gevaarlijke stoffen en waar moet je op letten?

Voor de Werkgevers is het van belang hier een duidelijk beeld van te hebben, zodat ze preventieve maatregelen kunnen nemen, zoals het uitreiken van persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's)

Voor werknemers en andere betrokkenen is het belangrijk om te weten wat de gevaarsaspecten van de grond- en hulpstoffen zijn, hoe zij er veilig mee moeten werken, welke PBM's ter beschikken staan en dat ze deze daadwerkelijk gebruiken.

Om een goed inzicht te krijgen in de inzet van gevaarlijke stoffen binnen je productieproces is het van belang om naar de volgende vier aspecten te kijken: Inkoop, opslag, gebruik en afvoer.

Wil je meer weten over Gevaarlijke Stoffen?

Er is speciaal voor onze branche een Arbocatalogusthema ontwikkeld (thema 5): Werken met gevaarlijke stoffen. Hierin zijn alle relevante aspecten rond dit thema beschreven. Zowel de geldende wet- en regelgeving als de brancheoplossingen om hier op een praktische manier invulling aan te geven. De Arbocatalogus 5 - Werken met gevaarlijke stoffen - kan je het beste zien als het oplosmiddelenboek van de branche om aan de wet te kunnen voldoen.

Wanneer heb je te maken met Gevaarlijke Stoffen?

Tijdens de Inkoop, Opslag, Gebruik en Afvoer heb je te maken met Gevaarlijke stoffen. Elk aspect kent zijn eigen specifieke aandachtsvelden. Maar het spreekt voor zich dat je de meeste aandacht aan de Inkoop moet besteden: ga op zoek naar minder schadelijke alternatieven. Dan zijn de veiligheidsproblemen tijdens de Opslag, het Gebruik en de Afvoer beduidend minder groot. Dat heet Bronaanpak binnen de Arbowetgeving. Oftewel: voorkomen is beter dan genezen.

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING **2**

1. RANDVOORWAARDEN VAN DE "GOEDE PRAKTIJKEN": GEVAARLIJKE STOFFEN **4**

1.1 Inkoop 5

1.2 Opslag.....5

1.3 Gebruik6

1.4 Afvoer.....7

2. VAN GOEDE PRAKTIJK NAAR ACTIE **9**

MEER INFORMATIE **10**

1. RANDVOORWAARDEN VAN DE "GOEDE PRAKTIJKEN": GEVAARLIJKE STOFFEN

De pictogrammen zien er als volgt uit.

Voor verdere informatie, raadpleeg de Arbocatalogus thema 5

Ontploffbaar

Ontvlambaar

Oxiderend,
Brand bevorderend

Giftig

Bijtend, corrosief

Schadelijk,
Irriterend, sensibiliserend

Gevaarlijk voor
het aquatisch milieu

Gassen onder druk

Lange termijn
gezondheidsschadelijk

Gevaarlijke grond- en hulpstoffen zijn te herkennen aan het gevarenetiket dat door de fabrikant of leverancier op de verpakking is geplaatst. Het gaat om de bekende ruitvormige etiketten. Om te weten welke gevaren aan de stof kleven en welke veiligheidsrichtlijnen je moet volgen, is per grond- of hulpstof een zogenaamd veiligheidsinformatieblad (kortweg: VIB) door de producent of leverancier opgesteld.

De leverancier is verplicht deze VIB's ter beschikking te stellen. Indien de inhoud van een VIB verandert, moet hij jullie hiervan een nieuwe/aangepaste versie sturen.

Jullie moeten er voor zorgen dat je van elke gevaarlijke stof ook daadwerkelijk een VIB (fysiek of digitaal) in huis hebt. Controleer dit goed. Dit kan je het beste doen door gebruik te maken van de ARBO RI&E, waarin een grote stoffenlijst zit. Zorg er daarna voor dat je de inhoud van elk blad even doorleest, zodat je weet of, en in welke mate, je te maken hebt met een gevaarlijke stof.

Het VIB heeft een vaste vorm en bevat 16 rubrieken die altijd ingevuld moeten zijn. Indien een rubriek niet is ingevuld dan moet de reden daarvoor in die rubriek worden vermeld. Je kunt de 'VIB Check' tool raadplegen om de kwaliteit van de aangeleverde VIB van je leverancier te controleren. Deze vindt je op: <http://www.vib-check.nl/>.

De rubrieken zijn:

1. identificatie stof of mengsel en naam vennootschap/onderneming;
2. identificatie gevaren;
3. samenstelling en informatie over bestanddelen;
4. eerste hulpmaatregelen;
5. brandbestrijdingsmaatregelen;
6. maatregelen bij vrijkomen stof of mengsel;
7. hantering en opslag;
8. maatregelen ter beheersing van blootstelling/ persoonlijke bescherming;
9. fysische en chemische eigenschappen;
10. stabiliteit en reactiviteit;
11. toxicologische informatie;
12. ecologische informatie;
13. instructies verwijdering;
14. informatie m.b.t. het vervoer;
15. regelgeving;
16. overige informatie.

Gelukkig hoeft je niet alle rubrieken goed te kennen. We gaan de relevante rubrieken hieronder behandelen, vanuit het perspectief van de eerder genoemde vier thema's: inkoop, opslag, gebruik en afvoer.

1.1 INKOOP

Het bekende gezegde luidt: “Beter voorkomen, dan genezen”. Dat geldt ook voor het gebruik van gevaarlijke grond- en hulpstoffen. Besteed voldoende aandacht aan de voorkant van je productieproces – de inkoop – om vooraf vast te stellen of je met gevaarlijke stoffen te maken hebt, en zo ja, of er een minder schadelijk alternatief voor is. Dat voorkomt veel extra veiligheidsmaatregelen en (mogelijk) onveilige werksituaties tijdens opslag, gebruik en afvoer.

Mochten jullie uiteindelijk toch nog gevaarlijke stoffen moeten gebruiken, dan zijn de volgende rubrieken van het VIB belangrijk om te lezen:

Welke rubrieken uit de VIB geven je informatie m.b.t. de Inkoop van gevaarlijke stoffen:

Rubriek 2: Bij het aanschaffen van gevaarlijke stoffen moet je als eerste kijken naar de aanwezige gevaren en risico's. In deze rubriek worden eventueel de gevaarsymbolen (zie afbeelding) aangegeven en de H- en P- zinnen. De H-zinnen (Hazard) geven de gevarenaanduidingen aan en de P-zinnen (Precaution) informeren over de veiligheidsaanbevelingen.

Rubriek 3: In sommige gevallen is het ook van belang om naar Rubriek 3 te kijken. Hierin wordt een opsomming gegeven van de aanwezige stoffen in je grond- of hulpstof. De meeste stoffen zijn namelijk zogenaamde mengsels, omdat ze zijn opgebouwd uit verschillende typen stoffen. Daarbij kan het voorkomen dat sommige bestanddelen zelfs kankerverwekkend zijn. Dat moet je te allen tijde zien te voorkomen.

Welke rubrieken uit de VIB geven je informatie m.b.t. de Inkoop van gevaarlijke stoffen:

Koop niet te veel stoffen onder het motto “dan grijpen we nooit mis”. Grote voorraden gevaarlijke stoffen creëren dood kapitaal en vragen dure opslagfaciliteiten. Beperk het assortiment dat jullie in huis hebben

1.2 OPSLAG

Nadat je gevaarlijke stoffen hebt ingekocht, moet je deze veilig opslaan. Hiervoor zijn overheidsrichtlijnen vastgesteld, waarvan de PGS-15 richtlijn te belangrijkst is. PGS staat voor Praktijkrichtlijn Gevaarlijke Stoffen en gaat dieper in op de eisen van brandveiligheid, arbeidsomstandigheden en milieubeheer. De PGS-15 richtlijn hanteert ondergrenzen; onder die grens worden er geen speciale opslagvoorzieningen vereist. Het onderstaande overzicht geeft van de meest voorkomende gevaarlijke stoffen in de Grafimedia sector de ondergrenzen weer. Onder welke gevarenklasse een bepaalde stof valt, kan je teruglezen in rubriek 14 van je VIB's.

K-Klasse	Vlampuntbereik	Geschat % dat verdampt binnen 48 uur
K0	< 0°C	100% (zeer snelle verdamping)
K1	0 tot 21°C	80%
K2	21 – 55°C	30%
K3	55 – 100°C	5%
K4	> 100°C	0%

Tabel 1: K-klassen, hun vlampuntbereik en verdampingsgraad

1) in rubriek 14 van het VIB kan je teruglezen wat bedoeld wordt met de ADR-klasse-nummers en verpakkingsgroepen.

Welke rubrieken uit de VIB geven je informatie m.b.t. de Opslag van gevaarlijke stoffen:

Rubriek 7: In deze rubriek zijn de eisen voor opslag en hantering weergegeven. Je vindt hier informatie over hoe je de desbetreffende stof veilig kunt opslaan.

Voor de opslag van gevaarlijke stoffen gelden er qua brandwerendheid ook speciale regels. Het gaat dan om de vertraging waarmee het vuur van een brand de gevaarlijke stof in opslag bereikt. Voor de opslag van (licht) ontvlambare stoffen is de vereiste brandwerendheid minimaal 60 minuten. Voor overige stoffen geldt doorgaans minimaal 30 minuten.

Wat in de praktijk vaak voor komt, is dat er in de opslagvoorziening aftap- of overtapwerkzaamheden plaatsvinden. In principe is dat niet toegestaan, tenzij het gaat om monsterneming, bestrijding van een lekkage of calamiteit. Voer overtapwerkzaamheden dus buiten je opslagruimte uit, door gebruik te maken van een tapstation.

Rubriek 9: als je met oplosmiddelen werkt moet je met name naar het vlampunt kijken. Op basis van het vlampunt kan je vaststellen of het gebruikte oplosmiddel potentieel gevaarlijk in gebruik kan zijn. Het vlampunt is de laagste temperatuur waarbij een stof nog genoeg damp afgeeft om tot ontbranding te komen als deze in contact komt met een ontstekingsbron, zoals een brandende sigaret, vlam of vonk.

We onderscheiden de volgende gevarenklassen:

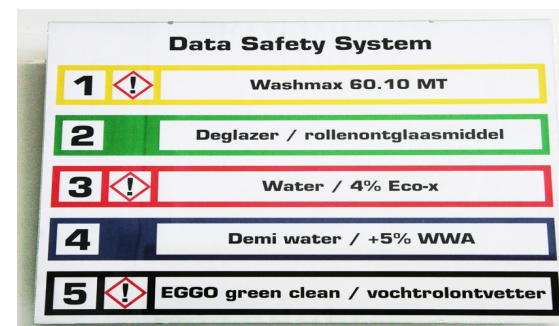
Klasse	Vlampuntbereik in ° Celsius	Bekende voorbeelden
K0	< 0	
K1	0 - < 21	IPA, aceton, thinner
K2	21 - < 55	wasbenzine
K3	55 - < 100	Alternatieve wasmiddelen
K4	100 of hoger	Eco-wasmiddelen

1.3 GEBRUIK

Ook aan het gebruik van gevaarlijke stoffen zijn risico's verbonden. De effecten kunnen zich op korte termijn of op lange termijn voordoen. Het is belangrijk om de informatie uit het VIB te gebruiken om werknemers voorlichting en instructies te geven. Denk bijvoorbeeld aan de risico's en gevaren van de stof, maar ook welke beschermingsmaatregelen worden geadviseerd vanuit de leverancier. Zorg dat er een actueel overzicht aanwezig is van alle stoffen die in gebruik en op voorraad zijn, door ze in de ARBO RI&E te administreren

Voorkom onnodig veel voorraad op de werkplek (alleen noodzakelijke werkvoorraden) en vermijd het overtappen van stoffen, door kleinere (handzame) emballage in te kopen. Het overtappen van stoffen brengt namelijk extra risico met zich mee: morsen. Lekkage en morsingen dienen direct te worden opgeruimd. Zorg dat er hiervoor voldoende voorzieningen beschikbaar zijn. Zorg ook voor voldoende ventilatie of afzuiging van dampen van gevaarlijke stoffen.

Alle aanwezige vaten, blikken of jerrycans (emballage) waar een (gevaarlijke) stof in zit, moeten voorzien zijn van de juiste etikettering. Een kleurcodesysteem kan uitkomst bieden.

Om het inademen van dampen op de werkplek te voorkomen, moet je er voor zorgen dat de emballage na gebruik altijd wordt afgesloten. Het is tevens van belang dat gebruikers weten hoe ze moeten handelen bij een calamiteit met gevaarlijke stoffen (inschakeling van de BHV-organisatie).

Welke rubrieken uit de VIB geven je informatie m.b.t. het Gebruik van gevaarlijke stoffen:

Rubriek 4: in deze paragraaf staan de relevante EHBO-maatregelen die je moet nemen om eerste hulp te kunnen bieden na een ernstige vorm van blootstelling zoals contact met de huid, de ogen of inslikken.

Rubriek 5: hier staan de relevante brandbestrijdingsmaatregelen in die je in acht moet nemen tijdens brand. Volg bij brand te allen tijde de gegeven instructies en voorlichting van de BHV-er of de brandweer, en houdt u zich aan de aanwezige informatie op uw werkplek.

Rubriek 8 gaat dieper in op de te nemen veiligheidsmaatregelen bij gebruik. Daarbij gaat het vaak om de inzet van persoonlijke beschermingsmiddelen (kortweg: PBM), die er voor moeten zorgen dat medewerkers nooit direct blootgesteld kunnen worden aan een gevaarlijke stof.

1.4 AFVOER

Hoewel de afvoer van gevaarlijk afval eigenlijk meer een onderdeel is van milieuzorg, blijft dit aspect ook voor arbeidsomstandigheden van belang. Logisch, want in de meeste gevallen vormt het afval van gevaarlijke stoffen ook gevaar voor de werknemers, die het afval moeten inzamelen en (laten) afvoeren. Daarom zijn er veiligheidsregels waar de afvalproducenten (dat zijn jullie zelf), de inzamelaars, vervoerders en verwerkers van gevaarlijk afval zich aan moeten houden.

Afvalstoffen worden gecodeerd volgens de Europese afvalstoffenlijst (Euralcodelijst). Met de Euralcodelijst (die bestaat uit een code en een omschrijving) kan worden bepaald of de afvalstof gevaarlijk is. Het is verplicht om gevaarlijk afval te scheiden van bedrijfsafval en overig afval.

Daarbij is het van belang dat je al je gevaarlijke afval afvoert via een erkende transporteur en afvalverwerker. Deze moeten over de juiste vergunningen beschikken om dergelijke stoffen te mogen behandelen. Check dit vooraf via www.niwo.nl.

Welke rubrieken uit de VIB geven je informatie m.b.t. de Afvoer van gevaarlijke stoffen:

Rubriek 12: deze paragraaf is vaak nogal technisch van aard, maar het gaat dieper in op de ecologische effecten van de stof, indien deze in het milieu terecht komt. Op basis van de tekst kan je al snel een conclusie trekken in hoeverre jullie stoffen gevaarlijk zijn voor onze leefomgeving en of een erkende transporteur moet worden ingeschakeld.

Rubriek 13: deze rubriek gaat specifiek in op de wijze van verwijdering van de afvalstof. Als je de afvalstof als gewoon bedrijfsafval mag afvoeren, bespaar je daarmee verwijderingskosten. Maar dan moet dat wel zwart op wit in deze rubriek aangegeven worden. En daar gaat het vaak fout, omdat de getoonde tekst vaak vaag of dubbelzinnig voor de lezer is. Vaak wordt als instructie van verantwoorde afvoer van de stof verwezen naar de lokale inzamelregels. Indien dit ook bij jullie het geval is, is het van belang om je afvalverwerker om raad te vragen.

We hopen dat jullie met deze Goede Praktijk geholpen zijn met het verbeteren van jullie kennis rond gevaarlijke stoffen. Belangrijk om te onthouden:

1. voorkomen is beter dan genezen: koop dus indien mogelijk niet-gevaarlijke grond- en hulpstoffen in en doe dat in kleine hoeveelheden;
2. sla de bulkvoorraden altijd veilig op: brand- en lekveilig;
3. gebruik de stoffen altijd op een veilige manier: afzuiging waar kan en anders gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen;
4. voer je afvalstoffen op een veilige en milieuverantwoorde manier af, via een erkende afvalverwerker.

3. VAN GOEDE PRAKTIJK NAAR ACTIE

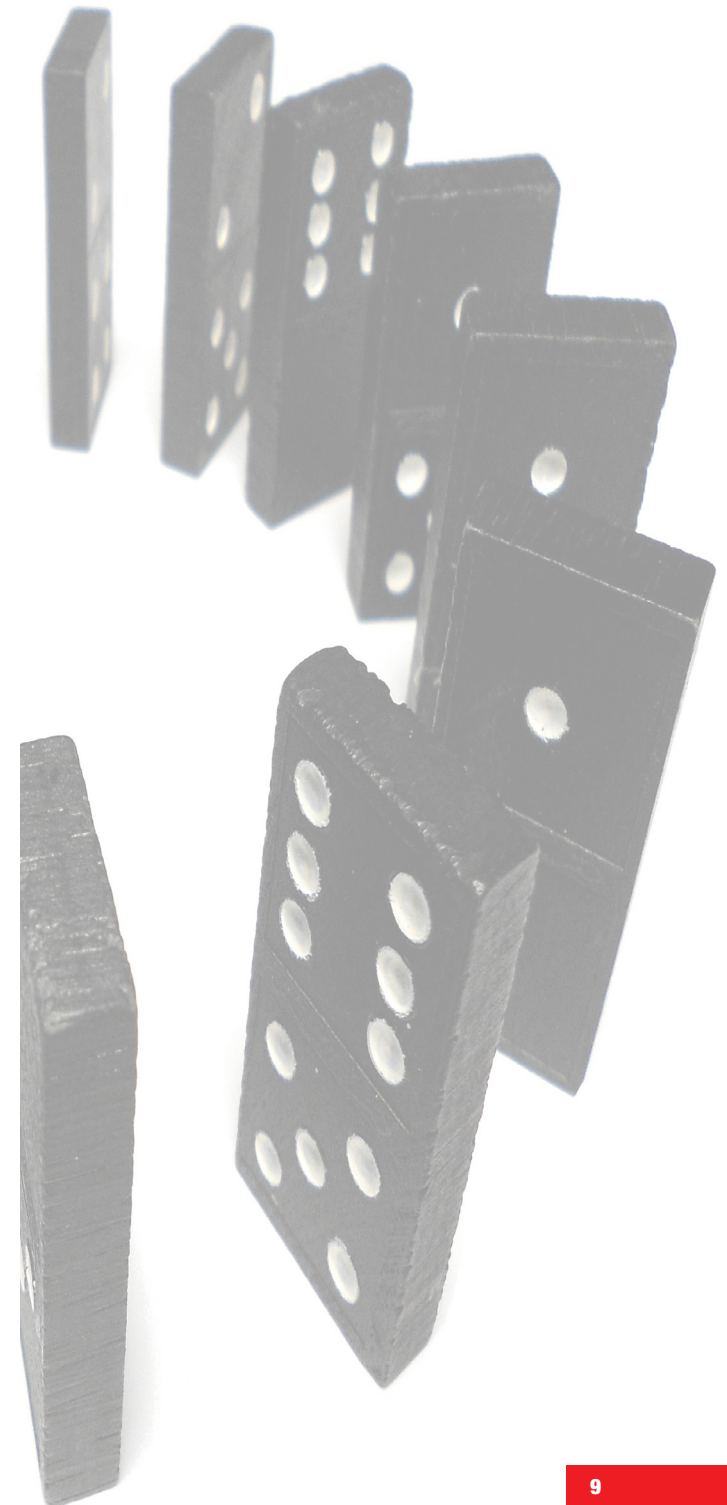
Hopelijk heb je meer praktijkkennis en inzicht gekregen rond het thema gevaarlijke stoffen. Gelukkig heeft onze sector voldoende goede praktijken ontwikkeld, om je hierbij te ondersteunen.

Maar wel een kanttekening: hoewel de problemen rond de inzet van gevaarlijke stoffen bekend zijn en de oplossingen ook, wil dat niet zeggen dat dezelfde oplossingen ook in jullie bedrijf toepasbaar zijn. Onze sector kent vele productietechnieken, waardoor bepaalde Goede Praktijken niet altijd voor iedereen uitvoerbaar zijn. Ga daarom samen met de leveranciers een goede analyse maken van de mogelijkheden voor jullie bedrijf.

Maak hierbij ook gebruik van de informatie uit de Arbocatalogus Grafimedia, thema 5: Werken met gevaarlijke stoffen. Hierin vind je nog veel meer achtergrondinformatie en sectorspecifieke oplossingen om gezond en veilig met gevaarlijke stoffen om te gaan. Daarnaast is de ARBO-RI&E Grafimedia bij uitstek geschikt om een risicoanalyse uit te voeren naar de omgang met gevaarlijke stoffen. Met als eindresultaat een op maat gemaakt Plan van Aanpak, waarin al jullie verbeteracties staan.

We wensen jullie veel succes met het (verder) verbeteren van de omgang met gevaarlijke stoffen.

Met algemene vragen kan je contact opnemen met de Helpdesk Arbografimedia: info@arbografimedia.nl of bel 020 – 543 56 65

MEER INFORMATIE

Voor meer informatie verwijzen we naar het ARBO-platform van de sociale partners:

Arbografimedia

info@arbografimedia.nl

arbografimedia.nl

020 543 56 65

Werknemers kunnen met specifieke vragen contact opnemen met:

FNV

fnv.nl

088 368 03 68

CNV Vakmensen

cnv.nl

030 751 10 01

De Unie

unie.nl

0345 851 951

Werkgevers kunnen met specifieke vragen contact opnemen met:

KVGO

info@kvgo.nl

kvgo.nl

020 543 56 78

Bij de samenstelling van brochure goede praktijken: IPA-vrij drukken in de offset is de grootste zorgvuldigheid in acht genomen. De samenstellers kunnen evenwel geen aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die voortvloeit uit het gebruik van deze informatie.

©2021 Raad voor Overleg in de Grafimedia Branche (ROGB) en Dienstencentrum B.V.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd of worden opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, in enige vorm of op enige wijze, zonder schriftelijke toestemming van de makers en eigenaars .

Auteur en ontwikkeling Dienstencentrum
Uitgiftemaand: november 2021, versie 01

Vormgeving concept: Studio Ontpopt
Redactie: Dienstencentrum

Deze goede praktijken is een gezamenlijke uitgave van de paritaire Werkgroep Arbeid & Gezondheid Grafimedia (WAGG), een initiatief van de sociale partners in de grafimedia- en communicatiebranche.

De uitgave is tot stand gekomen dankzij de financiële ondersteuning van de Raad voor Overleg in de Grafimedia Branche (ROGB), in het kader van de ontwikkeling van het Arbobeleid 'Gezond Ondernemen in de Grafimedia'.